

РЕГЛАМЕНТ ЗА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ПЛАНОВЕ ПО ЛИНИЯ НА ОБЩАТА СЕЛСКОСТОПАНСКА ПОЛИТИКА

В рамките на общата селскостопанска политика (ОСП) от всяка държава – членка на ЕС, се изисква да изготви стратегически план по ОСП, в който да посочва как ще направлява инструментите за финансиране на ОСП (т.е. подпомагането на доходите за земеделските стопани и мерките за развитие на пазара и на селските райони), за да отговори на местните си нужди и да постигне осезаеми резултати по целите на равнище ЕС. Този нов модел за осъществяване на ОСП предвижда по-голяма гъвкавост и субсидиарност при възлагането на отговорности на държавите членки.

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ

Правното основание за ОСП е установено в [Договора за функционирането на Европейския съюз](#) (членове 38 – 44) ([3.2.1](#)).

[Регламент \(ЕС\) 2021/2115](#) на Европейския парламент и на Съвета от 2 декември 2021 г. за установяване на правила за подпомагане за стратегическите планове, които трябва да бъдат изготвени от държавите членки по линия на общата селскостопанска политика (стратегически планове по ОСП) и финансирани от Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ) и от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), и за отмяна на регламенти (ЕС) № 1305/2013 и (ЕС) № 1307/2013.

В допълнение към настоящия регламент за стратегическите планове по общата селскостопанска политика ОСП за периода 2023 – 2027 г. е обхваната от два други регламента: [Регламент \(ЕС\) 2021/2116](#) за отмяна на Регламент (ЕС) № 1306/2013 относно финансирането, управлението и мониторинга на ОСП ([3.1.5](#)) и [Регламент \(ЕС\) 2021/2117](#) ([3.1.6](#)) за изменение на Регламент (ЕС) 1308/2013 за общата организация на пазарите на селскостопански продукти, Регламент (ЕС) № 1151/2012 относно схемите за качество на селскостопанските продукти, Регламент (ЕС) № 251/2014 година относно географските указания на ароматизирани лозаро-винарски продукти и Регламент (ЕО) № 228/2013 за определяне на мерки за селското стопанство в най-отдалечените райони на ЕС.

ВЪВЕДЕНИЕ

Предишната правна рамка на ОСП (2014 – 2020 г.) се уреждаше основно от четири регламента на ЕС: i) [Регламент \(ЕС\) № 1307/2013](#) относно директните плащания

за земеделските стопани; ii) [Регламент \(ЕС\) № 1308/2013](#) за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти; iii) [Регламент \(ЕС\) № 1306/2013](#) относно хоризонтални въпроси като финансирането, управлението и мониторинга на ОСП; и iv) [Регламент \(ЕС\) № 1305/2013](#) относно развитието на селските райони.

Тези регламенти създават политическа рамка, основаваща се на изградена върху два стълба структура: стълб, който регламентира подпомагането на доходите за земеделските стопани и мерките за управление на селскостопанските пазари и се финансира единствено от бюджета на ЕС, и стълб, който регламентира мерките за развитие на селските райони въз основа на многогодишни национални (а понякога и регионални) програми и се финансира съвместно от бюджета на ЕС и държавите – членки на ЕС.

Новата ОСП (2023 – 2027 г.) запазва своите два ключови компонента (подпомагане на доходите в селското стопанство / подпомагане на пазара и развитие на селските райони), но интервенциите в рамките на двата компонента вече се съчетават в един стратегически план за всички разходи по ОСП, като по този начин се постига по-добра съгласуваност на политиките. С Регламента за стратегическите планове по ОСП се въвежда нов модел за осъществяване на ОСП, описан от Комисията като фундаментална промяна в ОСП: преминава се от съответствие към резултати и качество на изпълнението. Това включва ново разпределение на отговорностите между ЕС и държавите членки.

За да структурира процеса на програмиране и одобрение, Комисията направи анализ на положението на различните държави членки съгласно показателите за контекста на рамката за качество на изпълнението, мониторинг и оценка, като предостави специфични за всяка държава препоръки по ключови стратегически въпроси. Препоръките бяха обвързани със специфичните цели на ОСП, както и с целите на Европейския зелен пакт, стратегията „От фермата до трапезата“ и стратегията за биологичното разнообразие за 2030 г.

Регламентът за стратегическите планове по ОСП беше приет през декември 2021 г. и се прилага от 1 януари 2023 г.; стратегическите планове по ОСП се прилагат във всички държави членки от 1 януари 2023 г.

ЦЕЛИ И ВИДОВЕ ИНТЕРВЕНЦИИ

Новата ОСП е структурирана около десет специфични цели; девет от тях са организирани около три общи цели, подчертаващи общата цел на ЕС за по-конкурентоспособна, по-екологична и по-справедлива Европа, а другата представлява междусекторна цел за насърчаване на знанията и иновациите.

Приносът на държавите членки към тези десет цели е описан в съответните им стратегически планове по ОСП, като по този начин се осигурява рамка за интервенциите на държавите членки. Интервенциите, предвидени в новата ОСП, са организирани в три основни категории: интервенции под формата на директни плащания (Европейски фонд за гарантиране на земеделието – ЕФГЗ); секторни интервенции (ЕФГЗ); както и интервенции в областта на развитието на селските

райони (Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони – ЕЗФРСР) ([3.2.11](#); [3.2.12](#)).

КЛЮЧОВИ ОБЛАСТИ НА РЕФОРМИТЕ

Основна характеристика на ОСП за периода 2023 – 2027 г. е **новият модел за осъществяване на ОСП**, който предоставя по-голяма гъвкавост на държавите членки при изготвянето на стратегически план, обхващащ всички интервенции, предназначени за постигане на количествените цели, свързани с целите на ОСП на равнище ЕС. Новата ОСП се прилага чрез 28-те стратегически плана по ОСП (по един за всяка държава членка, с изключение на Белгия, която има два стратегически плана); в много случаи предишните мултирегионални програми се съчетават в една програма за всяка държава членка.

Като поставя акцент върху **качеството на изпълнението и резултатите**, законодателството за ОСП определя общ набор от показатели като част от нова рамка за качество на изпълнението, мониторинг и оценка, в която се очертава набор от показатели за изпълнението, резултатите и въздействието, свързани с интервенциите и специфичните цели в областта на ОСП. Показателите от рамката за качество на изпълнението, мониторинг и оценка са включени в приложенията към Регламент (ЕС) 2021/2115 и осигуряват основата за докладването, мониторинга и оценката на стратегическите планове по ОСП по време на тяхното изпълнение. Показателите ще бъдат наблюдавани чрез годишни доклади за качеството на изпълнението и преглед на всеки шест месеца на изпълнението на стратегическите планове по ОСП, за да се оцени напредъкът на държавите членки в постигането на техните индивидуални цели и на общите цели в рамките на ОСП.

От промените в отделните инструменти до хоризонталните преразглеждания, засягащи прилагането на инструментите и разпределението на средствата, новата ОСП въведе редица реформи в общата рамка:

А. По-екологосъобразна ОСП

В своя стратегически план по ОСП всяка държава членка е задължена да покаже по-висока амбиция по отношение на действията в областта на околната среда и климата в сравнение с предходния програмен период (не се допуска „отстъпление“) и трябва да актуализира плана при изменение на законодателството в областта на климата и околната среда.

- **принос към целите на Европейския зелен пакт:** в своите [препоръки](#) към държавите членки относно техните стратегически планове Комисията включи оценка на положението на всяка държава членка с оглед на нейния принос за всяка от целите и амбициите на Европейския зелен пакт;
- **по-строго обвързване с условия:** плащанията за бенефициентите по ОСП са обвързани с по-строг набор от задължителни изисквания; например във всяко земеделско стопанство най-малко 3% от обработваемата земя е посветена на биологичното разнообразие и на непроизводствени елементи,

като е възможно да се получи подкрепа чрез екосхеми, за да се постигнат 7%; влажните зони и торфищата също са защитени;

- **екосхеми:** най-малко 25% от бюджета за директни плащания се разпределят за екосхеми; така се предоставят по-силни стимули за благоприятни за климата и околната среда селскостопански практики и подходи (като биологично земеделие, агроекология, улавяне на въглероден диоксид в земеделието и др.), както и за подобряване на хуманното отношение към животните;
- **развитие на селските райони:** най-малко 35% от средствата се разпределят за мерки от полза за климата, биологичното разнообразие, околната среда и хуманното отношение към животните;
- **оперативни програми:** в сектора на плодовете и зеленчуците оперативните програми разпределят най-малко 15% от изразходваните суми за околната среда;
- **климат и биологично разнообразие:** 40% от бюджета на ОСП трябва да бъдат свързани с климата и да предоставят силна подкрепа за общия ангажимент за заделяне на 10% от бюджета на ЕС за цели в областта на биологичното разнообразие до края на многогодишната финансова рамка (МФР) на ЕС за периода 2021 – 2027 г.

Б. По-справедлива ОСП

ОСП за периода 2023 – 2027 г. насочва подкрепата към онези, които най-много се нуждаят от нея:

- **преразпределение на подпомагането на доходите:** държавите членки трябва да отделят най-малко 10% от своите директни плащания за инструмента за преразпределително подпомагане на доходите, за да отговорят по-добре на свързаните с доходите потребности на по-малките и средните земеделски стопанства;
- **активни земеделски стопани:** новото законодателство съдържа задължително, но гъвкаво определение за активен земеделски стопанин; това определение трябва да бъде установено от държавите членки, като в него се включва равнището на предприеманите дейности; само активните земеделски стопани могат да получават определено подпомагане от ЕС;
- **предварителни условия в социалната сфера:** плащанията по ОСП са свързани със спазването на определени трудови стандарти на ЕС и бенефициентите се стимулират да подобряват условията на труд в земеделските стопанства;
- **сближаване на плащанията:** в ОСП за периода 2023 – 2027 г. равнищата на подпомагане на доходите се сближават в по-голяма степен – както между отделните държави членки, така и в рамките на всяка държава членка;
- **подкрепа за младите земеделски стопани:** държавите членки трябва да разпределят най-малко 3% от своя бюджет за директни плащания за младите земеделски стопани под формата на подпомагане на доходите или

подпомагане за инвестиции, или помощ за започване на дейност за младите земеделски стопани;

- **подобряване на баланса между половете:** равенството между половете и увеличаването на участието на жените в селското стопанство за първи път са част от целите на стратегическия план по ОСП; държавите членки трябва да направят оценка на тези въпроси и да отговорят на установените предизвикателства до края на МФР на ЕС за периода 2021 – 2027 г.

В. Подобряване на конкурентоспособността:

ОСП за периода 2023 – 2027 г. ще укрепи позицията на земеделските стопани във веригата на доставки и ще повиши конкурентоспособността на хранително-вкусовата промишленост:

- **по-силна преговорна позиция:** новите правила ще засилят сътрудничеството между производителите, насърчавайки земеделските стопани да работят заедно и давайки им възможност да създават изравнителна позиция на пазара;
- **пазарна ориентация:** ОСП за периода 2023 – 2027 г. запазва цялостната пазарна ориентация от предишните реформи, като насърчава земеделските стопанства в ЕС да приведат предлагането в съответствие с търсенето в Европа и извън нейните граници;
- **резерв за кризисни ситуации:** за да се справя с бъдещи кризи, реформираната ОСП включва нов финансов резерв в размер на най-малко 450 милиона евро годишно;
- **подпомагане в лозаро-винарския сектор:** договорени са специфични правила за подобряване на подкрепата за лозаро-винарския сектор.

ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО И ДРУГИ ОЦЕНКИ

През юни 2023 г. Комисията публикува [обобщен преглед](#) на одобрените 28 стратегически плана по ОСП, за да очертае основните елементи и решения, посочени от държавите членки в техните планове. [Проучване](#), възложено от Парламента, предостави сравнителен анализ на плановете и техния ефективен принос за постигането на целите на ЕС. Предвижда се да се публикува по-подробен доклад на Комисията относно 28-те стратегически плана по ОСП преди края на 2023 г. (член 141, параграф 2 от Регламента за стратегическите планове по ОСП).

До 31 декември 2025 г. Комисията следва да представи доклад на Европейския парламент и на Съвета, за да оцени прилагането на новия модел за осъществяване на ОСП от държавите членки и съгласуваността и комбинирания принос на интервенциите, предвидени в стратегическите планове по ОСП на държавите членки, за изпълнението на ангажиментите на ЕС, които се отнасят до околната среда и климата.

Комисията следва да извърши междинна оценка, за да разгледа ефективността, ефикасността, целесъобразността, съгласуваността и европейската добавена

стойност на ЕФГЗ и ЕЗФРСР до 31 декември 2026 г.; тя представя след това доклад до Парламента и Съвета относно тази междинна оценка, включително първите резултати относно качеството на изпълнението на ОСП, до 31 декември 2027 г. Втори доклад, включващ оценка на качеството на изпълнението на ОСП, следва да се представи до 31 декември 2031 г.

РОЛЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

На 1 юни 2018 г. Комисията публикува предложението си за регламент за установяване на правила за подпомагане за стратегическите планове, които трябва да бъдат изготвени от държавите членки по линия на ОСП. В Парламента досието беше възложено на комисията по земеделие и развитие на селските райони (AGRI). Комисията по околна среда, обществено здраве и безопасност на храните (ENVI) получи статут на асоциирана комисия съгласно член 54 от Правилника за дейността.

След изборите за Европейски парламент през 2019 г. Петер Яр (PPE, Германия) беше определен за докладчик на комисията AGRI през септември 2019 г., а Кристоф Ханзен (PPE, Люксембург) беше определен за докладчик на комисията ENVI. На 23 октомври 2020 г. Парламентът прие позицията си на първо четене по законодателното предложение на Комисията за стратегическите планове по ОСП.

Приетият текст послужи за основа на последващите преговори със Съвета, които започнаха и по трите досиета за ОСП на 10 ноември 2020 г. и продължиха чрез поредица от тристранни срещи. В края на юни 2021 г. преговарящите постигнаха съгласие по трите предложения от пакета за реформа на ОСП. Това споразумение беше подкрепено от министрите на селското стопанство на държавите от ЕС на 28 юни 2021 г. и от членовете на комисията AGRI на 9 септември 2021 г. Споразумението относно Регламента за стратегическите планове по ОСП беше одобрено от членовете на комисията AGRI с 38 гласа „за“, 8 „против“ и 2 „въздържали се“. Парламентът гласува трите предложения от пакета за реформа на ОСП на втората си пленарна сесия през ноември. Съветът официално прие трите регламента без обсъждане на 2 декември 2021 г.; Регламентът относно стратегическите планове по ОСП, понастоящем Регламент (ЕС) 2021/2115 от 2 декември 2021 г., беше публикуван в Официален вестник L 435 от 6 декември 2021 г. (стр. 1 – 186).

По време на преговорите Парламентът се стремеше към широко участие, обхващащо целия спектър от въпроси, обсъждани по време на процеса на реформа на ОСП. Приемайки ролята на пазител на принципите на ЕС в допълнение към по-традиционната си роля на пазител на бюджета на ОСП, Парламентът се стремеше да запази европейския характер и единството в различните части от предложеното законодателство, за да се избегне „повторна национализацията“ на ОСП. Той пое също така в някои случаи водеща роля като инициатор на политики; свидетелство за това са усилията му да се отдели голям дял от бюджета за директни плащания за новите екосхеми, както и успешното въвеждане в новия Регламент за стратегическите планове по ОСП на предварителни условия в социалната сфера.

Stephanie DUPONT / François Nègre
10/2023

